

ПРАВА ЛЮДИНИ У ФРАНЦІЇ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ І ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Серватюк Л. В., Мостова К. В.

ВСТУП

Права людини є фундаментальною цінністю демократичного суспільства та основою правової держави. Вони визначають не лише статус особи у державі, а й рівень її демократичного розвитку. Актуальність порівняльного аналізу Франції та України зумовлена необхідністю адаптації українського законодавства до європейських стандартів, а також прагненням поглибити інтеграцію України у правовий простір Європейського Союзу.

Забезпечення законності, правопорядку та охорона прав, свобод і законних інтересів громадян є ключовою функцією держави, реалізація якої значною мірою залежить від неухильного дотримання та виконання міжнародних договорів і національного законодавства посадовими особами її державних та правоохоронних органів.

Основним критерієм оцінки ефективності діяльності цих органів як в Україні, так і у Франції, є ступінь захисту прав і законних інтересів громадян та реалізація широкого спектру прав і свобод, передбачених національними Конституціями та міжнародними стандартами.

Діяльність державних й правоохоронних органів як в Україні, так і у Франції, регламентується міжнародними стандартами, насамперед Європейською конвенцією про захист прав та основних свобод людини 1950 року. Ця Конвенція визначає стандарти виконання повноважень, засновані на принципах захисту й поваги прав людини, демократії та законності. Це особливо важливо, оскільки правовий статус цих органів передбачає наявність повноважень, при виконанні яких ними можуть бути обмежені права людини та її законні інтереси. Питання чіткості законодавчого визначення меж допустимого втручання в права людини стало особливо актуальним під час пандемії COVID-19, коли уповноважені органи як в Україні, так і у Франції, були залучені до забезпечення карантинних та обмежувальних заходів. Наприклад, у багатьох європейських правових системах, включно з французькою та українською, виникла проблема розмитості підстав для обмеження свободи пересування, мирних зібрань та приватності громадян.

У Франції запровадження жорстких локдаунів, комендантської години та правил щодо обов'язкових дозволів на вихід з дому

(attestations) вимагало від поліції масового контролю за їх дотриманням, що викликало дискусії щодо пропорційності втручання та ризику надмірного поліцейського насильства чи непропорційних штрафів¹.

В Україні діяльність правоохоронних органів під час карантину, включаючи контроль за носінням масок у громадських місцях та обмеженням роботи закладів, також зіткнулася з викликами правової визначеності норм та механізму їх застосування. Багато громадян оскаржували штрафи, посилаючись на нечіткість законодавчих формулювань щодо повноважень поліції та самих обмежувальних заходів².

Таким чином, пандемія COVID-19 підкреслила універсальну для України та Франції нагальну потребу в тому, щоб навіть у кризових ситуаціях будь-яке обмеження прав людини, здійснюване державою, має ґрунтуватися на чіткому, легітимному та пропорційному законодавчому підґрунті.

На сьогодні в Україні правова захищеність громадян у їх взаємовідносинах з державою все ще залишається недостатньою. Хоча Конституція України гарантує стандарти захисту, механізми реалізації деяких її норм у національному законодавстві, зокрема в кримінальному та адміністративному процесах, досі потребують вдосконалення, зважаючи на наявність збройного конфлікту. Посадові особи постійно стикаються з необхідністю знаходити компроміс між суспільною необхідністю (притягнення винного до відповідальності) та захистом законних інтересів особи та визначенням допустимості обмеження її прав³.

У Франції, як і в Україні, діяльність державних й правоохоронних органів підлягає постійному контролю з боку судової та прокурорської гілок влади, а також незалежних органів, проте питання поліцейського насильства та пропорційності застосування сили залишаються предметом гострих дискусій та судових розглядів, що підкреслює універсальність виклику. Наприклад, гострі дискусії часто виникають

---

¹ Французька влада запровадила жорсткі заходи безпеки. Укрінформ – актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/1913966-frantsuzka-vlada-zaprovadila-jorstki-zahodi-bezpeki.html> (дата звернення 13.10.2025).

² Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова КМУ від 11 березня 2020 р. № 211. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP200211> (дата звернення 13.10.2025).

³ Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files96.pdf> (дата звернення 13.10.2025).

після придушення масових протестів «жовтих жилетів», коли порушується питання пропорційності використання спецзасобів⁴.

Через відсутність достатньо ефективних засобів для попередження таких правопорушень, необхідність чіткого правового врегулювання та посилення репресивних функцій саме поліції є універсальною тенденцією для обох держав, що вимагає пильної уваги до дотримання прав людини.

Існує нагальна потреба в істотному поліпшенні діяльності державних й правоохоронних органів у їх відносинах із громадянами як в Україні, так і у Франції. Для цього необхідні не лише чітке законодавче визначення повноважень, але й створення ефективного механізму взаємодії, при якому реалізація прав і свобод громадян була б звільнена від «бюрократичних» перешкод, а порушені права і свободи оперативно й ефективно поновлювались. Таке вдосконалення вимагає переформатування підходів до професійної підготовки фахівців, внутрішнього контролю за дотриманням прав людини та забезпечення пріоритету людиноцентричного підходу у щоденній діяльності державних й правоохоронних органів на всіх рівнях.

1. Історико-правові засади становлення системи захисту прав людини у Франції та Україні

Права людини є фундаментом сучасної правової держави, а їхня еволюція у Франції та Україні має глибокі історичні корені. Історико-правові засади становлення системи захисту прав людини у Франції та Україні значною мірою відрізняються, хоча обидві країни пройшли шлях від монархії до республіки, а їхня система захисту прав людини зазнала впливу революцій, війн та міжнародних правових документів. Французька система базується на ідеях Просвітництва, Французької революції та її Деклараціях, що закріпили принцип верховенства права. Українська система захисту прав людини формувалася в умовах тривалої боротьби за незалежність ще тоді, коли Україна входила до складу російської та Австро-Угорської імперій, у радянський період, а також після проголошення суверенітету у 1991 році. Сьогодні Україна й надалі відстоює свою незалежність і суверенітет у збройному конфлікті, захищаючи свою територіальну цілісність та право самостійно обирати власний шлях розвитку.

Українська концепція прав людини бере свої витоки з Руської Правди (XI-XII ст.), згідно положень якої не було смертної кари, заборона

---

⁴ Annual activity report 2024. Ensuring that the law forgets no one. Defender of Rights. URL: https://www.defenseurdesdroits.fr/sites/default/files/2025-07/ddd_rapport-annuel-2024_EN_20250703.pdf (дата звернення 13.10.2025).

тілесної кари (за винятком кари для холопів за побиття вільної людини – зародки інституту відповідальності), поважалося право власності, спадкування, становище жінки було набагато вищим, ніж за давньо-германським та римським правом⁵.

У XVI–XVII ст. ст. Україна активно боролася за свої права. Результати цієї боротьби закріплювалися в міжнародних угодах, гетьманських універсалах, знаходили прояви в козацькому звичаєвому праві. До цього періоду належать перші документи конституційного характеру. Саме в цей час на територію України поширювалася дія Литовських Статутів, які містили норми конституційного (державного) права і закріплювали права окремих станів у формі привілеїв.

Так, договірні статті гетьманів з царським урядом науковці відносять до міжнародно-правових угод, що регулювали державне право або до перших конституцій⁶. За другу половину XVII ст. було підписано вісім таких документів: Березневі статті 1654 р., Переяславські 1659 р., Батурицькі 1663 р., Московські 1665 р., Глухівські 1669 р., Конотопські 1672 р., Переяславські 1674 р. та Коломацькі статті 1687 р. Крім того, у XVIII ст. було підписано односторонні Решетилівські статті 1709 р. та «Рішительні пункти» 1728 р.

Спільною рисою цих документів був пункт про підтвердження «давніх прав, даних від великих князів литовських і королів польських». У всіх українсько-московських договорах підкреслювалося, що українські козаки і шляхта залишаться при своїх вольностях, правах і привілеях, гарантувалися окремі станові права духовенству і міщанам. На практиці це означало, що в Україні продовжать діяти гетьманська адміністрація і козацькі суди, які у своїй роботі керуватимуться «малоросійськими правами», під якими розумілися норми Литовського Статуту, магдебурзького права та актів гетьманської влади. Ці норми, на думку сучасників, достатньо забезпечували економічні інтереси української козацько-шляхетської верхівки, її станові права та автономістські прагнення⁷.

Конституція Пилипа Орлика 1710 року (договір гетьмана Війська Запорозького Пилипа Орлика зі старшиною та козацтвом Війська) на 80 років випередила ідеї Французької революції в проголошенні

---

⁵ Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: монографія. Київ: Видавничий дім «KM Academia», 2000. С. 26.

⁶ Козаченко А.І. Державно-правове становище України на кінець XVII – початок XVIII ст. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2006. № 11. С. 126; Прус В.З. Березневі статті Б. Хмельницького 1654 року як джерело права Лівобережної України першої половини XVIII століття. Наше право. 2015. № 2. С. 13.

⁷ Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Белов Д.М., Данканич М.М. Права людини. Ужгород : Ліра, 2003. С. 16–17.

основоположних прав людини (права і вольності Війська Запорозького, визначила конституційний лад – парламентська, демократична республіка)⁸. Вона включала статті про «захист недоторканності законів і вольностей; про право власності не тільки Гетьмана, а и ченців, священників, бездітних удів, виборних і рядових козаків, двірських слуг і приватних осіб; про право обирати козацьких і простих урядників, а особливо полковників вільним волевиявленням і голосуванням; про право вдів козаків, їхніх дружин та дітей-сиріт, жінок, чоловіки яких перебувають на війні або на якихось військових службах, бути вільними від загальних повинностей та сплати податків»⁹. Незважаючи на те, що Конституція не стала чинною, вона свідчить про вектор розвитку українського суспільства та права, за які воно боролось.

Період з 1917 по 1922 рр. став важливим етапом у становленні української державності та розвитку прав людини. У цей час було ухвалено низку документів конституційного характеру, серед яких – універсали Центральної Ради, Конституція УНР 1918 року, Закони про тимчасовий державний устрій України та проекти Конституції Української держави.

Перший Універсал Центральної Ради проголосив політичні права громадян – участь у виборах, рівність перед законом та гарантії вільного волевиявлення. У III Універсали визначалися соціальні й особисті права: право на працю та трудову власність, гідні умови праці, скасування смертної кари, забезпечення справедливого суду, повага до честі й гідності людини. Також проголошувалися основні свободи – слова, віри, друку, зібрань, страйків, союзів, недоторканності особи й житла, а також право користуватися рідною мовою у спілкуванні з органами влади¹⁰.

Конституція Української Народної Республіки, прийнята в останній день існування УНР 29 квітня 1918 року, проголосила метою новоствореної УНР – забезпечення права і охорони вольностей, культури і добробуту своїх громадян, а також визнала народ носієм суверенітету та джерелом влади¹¹. II розділ був повністю присвячений правам громадян України і містив 14 статей. Його правові норми визначали статус громадянства та закріплювалися природні, особисті, політичні,

---

⁸ Конституція Пилипа Орлика 1710 р.: загальна характеристика і значення. Бібліотека Studies. URL:<https://studies.in.ua/shpora-hukr/307-50-pakti-konstitucyi-vyska-zaporzko-1710-r-zagalna-harakteristika-znachennya.html> (дата звернення 13.10.2025).

⁹ Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: монографія. Київ: Видавничий дім «KM Academia», 2000. С. 27.

¹⁰ Хрестоматія з історії держави і права України: у 2-х т. / за ред. В.Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2000. Т. 2. С. 24.

¹¹ Конституційні акти України 1917–1920. Невідомі конституції України. Київ: Філософська і соціологічна думка, 1992. С. 73.

соціальні та економічні прав людини незалежно від громадянства. Проголошувалася рівність людей незалежно від статі, походження, віри, національності, освіти, майнового стану. Містилися гарантії від свавілля судових та правоохоронних органів: «...не може бути затриманий на території її без судового наказу інакше, як під час скоєння злочину. Але і в такому разі він має бути випущений не пізніше, як за 24 години, коли суд не встановить якогось способу його затримання.»¹²

Подальше формування системи прав людини в Україні пов'язане із проголошенням незалежності у 1991 році та прийняттям Конституції України 1996 року. Сучасна Конституція України у сфері прав і свобод людини відповідає міжнародним стандартам, зокрема Загальній декларації прав людини (1948 р.), Міжнародному пакту про громадянські та політичні права (1966 р.) та Міжнародному пакту про економічні, соціальні й культурні права (1966 р.).

У статті 3 Конституції України проголошено, що людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Це положення відображає новий підхід до взаємовідносин між державою і громадянином – тепер у центрі стоїть людина, а діяльність держави спрямована на забезпечення захисту її прав і свобод. Таким чином, Конституція утворює пріоритет особистості над державними інтересами.

Нажаль, повномасштабна збройна агресія росії, що триває, є визначальним фактором, який кардинально впливає на стан забезпечення прав людини в Україні, спричиняючи системні та масові порушення. Проблемні питання забезпечення захисту прав людини в умовах війни більш детально розглянемо в наступних підрозділах нашого дослідження.

Франція є однією з перших європейських держав, де було проголошено універсальні права людини. Еволюція концепції прав людини у Франції – це тривалий процес переходу від ідей Просвітництва та революційних декларацій до сучасної системи конституційних і міжнародно-правових гарантій.

Прийнята під час Великої французької революції Декларація прав людини і громадянина 1789 року стала основоположним документом не лише для Франції, а й для усієї європейської правової традиції. Вона закріпила такі ключові принципи: свобода, рівність, власність і безпека – як природні та невідчужувані права людини; народний суверенітет – влада походить від нації, а не від монарха; верховенство закону – закон виражає загальну волю і є однаковим для всіх. Було скасовано рабство, проголошено громадянські, соціальні та жіночі права. Визнано, що всі

---

¹² Там само. С. 74.

люди народжуються вільними й рівними у правах. Закріплено право на свободу, власність, заборону пригнічення та дій, які шкодять суспільству. Громадяни отримали виборчі права – можливість брати участь у державному житті. Встановлено принцип презумпції невинуватості, а також гарантовано свободу думки, слова та віросповідання.¹³

Ця декларація спиралася на природно-правові ідеї Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Монтеск'є та інших мислителів епохи Просвітництва, які вважали права людини невід'ємними від її природи, а не дарованими владою.

У XIX ст. Франція пережила кілька змін політичного режиму – від імперії до республіки, і кожен із них по-своєму трактував права людини. Якщо Декларація 1789 року зосереджувалася переважно на громадянських і політичних правах, то поступово до уваги почали братися й соціально-економічні права – право на працю, освіту, соціальний захист. Особливе значення мали революції 1830 і 1848 років, які стимулювали розвиток демократичних свобод і виборчих прав.

Після Другої світової війни у Франції було створено Четверту (1946 р.) і П'яту Республіку (1958 р.), де права людини отримали оновлене конституційне закріплення. Конституція 1946 року проголосила права «другого покоління». Закріпила права на працю, соціальне забезпечення, рівність у трудових відносинах, право на освіту та здоров'я, визнавши їх рівнозначними політичним. Французька концепція, таким чином, розширилася, визнавши, що свобода неможлива без базових соціальних гарантій¹⁴.

Конституція П'ятої Республіки 1958 року, чинна й нині, не повторює окремо всі права, але у Преамбулі визнає чинність Декларації 1789 р. і Преамбули Конституції 1946 р., а також додає Хартію довідкілля 2004 року. Сучасна система конституційних гарантій базується на так званому «Конституційному блоці», який включає: Конституцію 1958 року; Декларацію 1789 року; Преамбулу Конституції 1946 року; Хартію навколишнього середовища 2004 року (екологічні права, або права "третього покоління"), забезпечує найвищий рівень захисту прав людини та дозволяє Конституційній Раді (аналог Конституційного Суду) контролювати відповідність усіх законів цим фундаментальним текстам.

Таким чином, французька концепція прав людини – це динамічне поєднання національної природно-правової спадщини 1789 року та сучасних європейських стандартів, що забезпечує один із найсильніших конституційних захистів прав в Європі.

---

¹³ Конституції зарубіжних країн. – Х. : ФІНН, 2009. – 664 с.

¹⁴ Там само. С. 374.

Порівняльний аналіз показує, що обидві держави визнають пріоритет прав людини як основоположний принцип демократичного ладу. І у Франції, і в Україні захист прав людини ґрунтується на конституційних нормах та міжнародних договорах. Обидві держави є сторонами Європейської конвенції з прав людини (1950 р.) та визнають юрисдикцію Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Права людини мають найвищу юридичну силу, а будь-які закони чи дії на їх територіях не можуть їх обмежувати без достатніх підстав. Гарантовано право на судовий захист – кожна людина має право звернутися до суду для захисту своїх прав, а також до Європейського суду з прав людини, якщо національні засоби захисту вичерпані. Закон забороняє будь-яку дискримінацію за ознаками раси, статі, мови, релігії, політичних переконань, походження чи інших характеристик.

Франція демонструє високий рівень реалізації прав людини завдяки стабільним демократичним інститутам і незалежній судовій системі. В Україні, попри значні труднощі, спостерігається поступ у напрямі зміцнення правового захисту особи, особливо в контексті євроінтеграції. Загалом, українська правова система поступово наближається до європейських стандартів у сфері прав людини, однак потребує подальшого вдосконалення механізмів їх реалізації та захисту – особливо в умовах війни та реформування державних інституцій.

2. Інституційні механізми забезпечення прав людини у Франції та Україні

У сучасному етапі розвитку міжнародного співробітництва питання забезпечення, дотримання та захисту прав людини й громадянина набуває особливої актуальності майже в усіх країнах. На міжнародному рівні правову основу у сфері прав людини складають Загальна декларація прав людини (1948), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966), Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (1966), Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод з протоколами (1950) та інші нормативно-правові акти універсального та регіонального характеру. Кожна демократична держава у своїй Конституції та відповідних законодавчих актах закріплює права, свободи й обов'язки громадян, а також встановлює правові інструменти для їх реалізації та охорони.

Механізм забезпечення прав людини – сукупність правових норм, які визначають і закріплюють в договірному порядку права і свободи людини, зобов'язання держав по практичному перетворенню в життя цих прав і свобод, а також міжнародні механізми контролю з виконанням державами своїх міжнародних зобов'язань в цій галузі права.

Для реалізації прав і свобод людини у міжнародному контексті кожна демократична країна повинна мати налагоджений національний механізм забезпечення прав і свобод людини – систему засобів і чинників, що забезпечують необхідні умови поваги до всіх основних прав і свобод людини, які є похідними від її гідності. Держава зобов'язана на національному рівні забезпечити ефективне функціонування механізмів соціально-правового забезпечення прав і свобод людини. Зокрема: *механізм реалізації* – держава повинна створювати необхідні умови, які дозволяють громадянам повною мірою користуватися своїми правами та свободами; *механізм охорони* – у компетенції держави є впровадження профілактичних заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням і формування правомірної поведінки в суспільстві; *механізм захисту* – держава несе обов'язок відновлювати порушені права осіб, притягати до відповідальності винних у їх порушенні.

Відповідно до чинного законодавства інституційними механізмами забезпечення прав людини в Україні є:

- Кабінет Міністрів України та відповідні міністерства (наприклад, Міністерство юстиції, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти) – вони розробляють політику, стандарти, програми, нормативні акти, які створюють умови для реалізації прав.

- Комітет Верховної Ради України з прав людини, національних меншин та міжнаціональних відносин, інших комітетів Верховної Ради України в частині діяльності по забезпеченню та захисту прав людини.

- Уповноважений Верховної Ради України з прав людини – слідкує за виконанням прав людини, робить щорічні доповіді, аналізує ситуацію; розглядає скарги, проводить моніторинг, аналіз і надає рекомендації з метою попередження порушень у сфері прав людини; захищає права в позасудовий спосіб, приймає скарги, проводить розслідування, співпрацює з іншими інституціями. В Україні також діють і специфічні уповноважуючі Президента України, яких не існує в інших державах Європи чи світу. Наприклад, у 2011 р. Президент України запровадив посаду *Уповноваженого Президента України з прав дитини*. Метою запровадження нової посади є здійснення Президентом України конституційних повноважень щодо забезпечення й додержання конституційних прав дитини, виконання Україною міжнародних зобов'язань у цій сфері. 25 квітня 2019 р. було запроваджено *Уповноваженого із захисту державної мови* (мовного омбудсмена). Мета діяльності – сприяння функціонуванню української мови як державної у сферах суспільного життя, визначених Законом України

«Про забезпечення функціонування української мови як державної»¹⁵. У вересні 2025 року в Україні створено *Офіс військового омбудсмена* – постійний допоміжний орган при президентові України. Його головне завдання – здійснювати цивільний контроль за дотриманням прав усіх представників Сил оборони, а саме: чинних військових, бійців добровольчих формувань територіальних громад, резервістів на навчаннях, учасників руху опору в окупації та правоохоронців, які беруть участь у бойових діях. Військовий омбудсмен розв'язуватиме проблемні питання щодо проходження військової служби та розглядатиме скарги, може призначати перевірки та напрацьовувати рішення. Він щороку звітуватиме президенту й Верховній Раді¹⁶. Крім представників, існують також спеціалізовані уповноважені або органи, які зосереджені на захисті прав людини в окремих сферах. Наприклад, Уповноважений з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин. Його робота спрямована на допомогу родинам, інформування їх про хід пошуку, надання юридичної підтримки та координацію дій між усіма залученими державними органами¹⁷.

– Генеральна прокуратура України здійснює захист прав громадян шляхом представництва їхніх інтересів у суді, а також шляхом розгляду звернень про порушення прав. Крім того, вона координує діяльність усіх прокурорських органів, організовує роботу з нагляду за законністю, підтримує державне обвинувачення в суді, що опосередковано стосується захисту прав людини¹⁸.

– Правоохоронні органи та державні інституції. Наприклад, МВС України – як орган правопорядку, у своїй діяльності має стандарти прав людини, охороняє порядок, здійснює профілактику злочинності та захист громадян від правопорушень;

---

¹⁵ Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 27.12.1997 р. № 776/97-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>; Положення про Уповноваженого Президента України з прав дитини: Указ Президента України від 11.08.2011 р. № 811. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811/2011>; Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 14.10.2025).

¹⁶ Про Військового омбудсмена: Закон України від 17.09.2025 р. № 4603-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4603-20#Text> (дата звернення: 14.10.2025).

¹⁷ Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/propnovazemii-z-pitan-osib-zniklix-bezvisti-za-osoblivix-obstavin-1> (дата звернення: 14.10.2025).

¹⁸ Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 14.10.2025).

– Міністерство юстиції України та інші центральні органи виконавчої влади (ЦОВВ) – формують та забезпечують реалізацію державної політики у сфері прав людини, а також видають відповідні нормативно-правові акти направлені на забезпечення й захист прав людини. Наприклад, Міністерство юстиції відповідає за забезпечення доступу до правосуддя, захист прав людини та забезпечення верховенства права, а також за координацію діяльності в цій сфері. Інші ЦОВВ, такі як Міністерство соціальної політики, Міністерство освіти і науки, Міністерство охорони здоров'я, відповідають за права людини у своїх сферах: соціальному захисті, освіті, охороні здоров'я тощо.

– Судова система (місцеві суди, адміністративні суди, апеляційні суди, Верховний Суд України, Конституційний Суд України) – вирішують справи з порушеннями прав, встановлюють прецеденти, забезпечують відновлення порушених прав, здійснюють тлумачення законів і Конституції України. Суди є головною правовою гарантією забезпечення та захисту прав і свобод людини. Вони здійснюють цю функцію через конституційне, цивільне, адміністративне та кримінальне судочинство, забезпечуючи справедливий розгляд справ і відновлення порушених прав. Україна визнає юрисдикцію Європейського суду з прав людини як міжнародного механізму, до якого можна звертатися після вичерпання національних засобів захисту порушених прав органами державної влади.

Система забезпечення й захисту прав людини у Франції ґрунтується на діяльності Конституційної ради (*Conseil constitutionnel*), Державної ради (*Conseil d'État*), Французької національної консультативної комісії з прав людини (*Commission nationale consultative des droits de l'homme – CNCDH*), адміністративних судів та інституту Омбудсмена (*Défenseur des droits*).

Конституційна Рада (*Conseil constitutionnel*) – орган конституційного контролю Франції, фактично конституційний суд Французької республіки. Створений 4 жовтня 1958 року відповідно до Конституції П'ятої республіки. Здійснює конституційний контроль відповідності законодавства до його опублікування та після, через питання пріоритету конституційності. Забезпечує відповідність законів та інших норм французького законодавства конституційним правам і свободам.

Особливістю конституційного контролю у Франції є його подвійна природа, що виходить за межі традиційних моделей конституційного нагляду. Перевірку конституційності актів, ухвалених Парламентом, здійснює Конституційна рада, а рішень, що виходять від органів виконавчої влади – Державна рада.

Хоча Конституційна рада формально не має статусу суду, її рішення мають судовий характер і є обов'язковими для всіх адміністративних та судових органів. Вони не підлягають перегляду, що закріплено в аб. 3 ст. 62 Конституції Франції.

Водночас, окрім обов'язкових рішень, Конституційна рада може надавати й консультативні висновки, які мають рекомендаційний характер. У своїй практиці Рада часто обмежується посиланням на конституційні норми або коротким формулюванням на кшталт: «положення не суперечать Конституції», без докладного обґрунтування позиції¹⁹.

Окрім здійснення конституційного контролю, Конституційна рада Франції виконує також політичні та консультативні функції. Вона виступає арбітром у справах, що стосуються підбиття підсумків виборів до Національних зборів, Сенату та на посаду Президента Республіки. Саме через таке розмаїття повноважень Рада класифікує свої рішення за їхньою функціональною належністю. Для цього вона використовує сталі буквені позначення, які додаються до номерів рішень. Наприклад, REF – це рішення, пов'язані з питаннями референдумів, а ORGA – акти, що стосуються внутрішньої організації Конституційної ради²⁰.

Підсумовуючи можна відзначити, що Конституційна рада Франції ухвалює значну кількість технічних рішень, які часто не потребують глибокого аналізу конституційних норм. До них, наприклад, належать акти про опублікування списку кандидатів на посаду Президента Республіки. Окрім того, Рада розглядає справи, де важливу роль відіграє оцінка фактичних обставин, як-от під час вирішення питання про позбавлення депутата парламентського мандата. Рішення Конституційної ради зазвичай відзначаються стислістю та формальністю – нерідко вони складаються лише з кількох абзаців. Найчастіше Рада просто посилається на конкретну норму Конституції або зазначає, що «положення не суперечать Конституції», без детального обґрунтування своєї позиції.

Державна рада (*Conseil d'État*) – дорадчий орган французького уряду та вищий адміністративний суд Французької республіки. Існує у Франції з наполеонівських часів. Заснована 13 грудня 1799 року, безпосередньо після державного перевороту 18 брюмера самим Наполеоном, що був на той час Першим консулом.

---

¹⁹ А.І. Ірклієнко (2020). Конституційно-правовий статус конституційної ради Франції. Часопис Київського університету права, (2), 138-141. URL: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2020.23> (дата звернення: 14.10.2025).

²⁰ Там само. С. 138.

Державна рада є радником уряду з питань підготовки законопроектів, проектів розпоряджень і деяких указів. Вона також відповідає на звернення уряду про підготування висновків з юридичних питань. Державна рада здійснює підготовку звітів з адміністративних питань або відносно державної політики на запит уряду або з власної ініціативи.

Відіграє ключову роль у захисті прав людини через свою функцію найвищого адміністративного суду – вищою адміністративною інстанцією, тобто є вищим судовим органом, що переглядає дії виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, незалежних владних структур, державних адміністративних закладів або закладів з державним статусом.

Завдяки своїй подвійній судовій та консультативній ролі Державна рада гарантує дійсне виконання законодавства адміністрацією Франції. Таким чином, вона є одним з головних механізмів правової держави.

Державна рада виконує роль радника уряду за допомогою п'ятьох спеціалізованих відділів: відділ внутрішніх справ, відділ фінансів, відділ суспільних робіт, відділ соціального забезпечення та адміністративний відділ, який створений у 2008 р.. Нарешті, Державна рада виконує управлінські функції щодо адміністративних трибуналів та адміністративних апеляційних судів ²¹.

Французька національна консультативна комісія з прав людини (Commission nationale consultative des droits de l'homme – CNCDH) – це французька національна установа з прав людини, заснована в 1947 році в Парижі. Незалежна та з плюралістичним складом є найстарішою національною установою з прав людини. Її повноваження полягають у наступному:

- консультувати та вносити пропозиції до уряду та парламенту з питань, пов'язаних з правами людини та міжнародним гуманітарним правом, враховуючи громадську думку;
- контролювати ефективність прав, захищених у Франції на підставі міжнародних конвенцій з прав людини та представляти інтереси країни в органах Організації Об'єднаних Націй з прав людини та сприяти здійсненню моніторингу цих органів з питань дотримання прав людини на території Франції;
- здійснювати контроль виконання у Франції всіх рекомендацій міжнародних та європейських комітетів. Вона також підвищує обізнаність громадськості та проводить освітню діяльність з питань прав

---

²¹ Державна рада (*Conseil d'État*). URL: <https://www.conseil-etat.fr/uk> (дата звернення: 14.10.2025).

людини, організовуючи тренінги та публічні заходи, або публікуючи освітні матеріали.

Як національний незалежний доповідач оцінює національну політику, пов'язану з расизмом, антисемітизмом та ксенофобією, а також політику, пов'язану з торгівлею людьми, гендерною політикою, бізнесом та правами людини.

Відповідно до ст. 33 Конвенції про права людей похилого віку бере участь у національній системі моніторингу прав зазначеної категорії населення органами соціальної політики Франції²².

Інститут омбудсмена (*Défenseur des Droits*) – це незалежний конституційний орган, що виконує функції омбудсмена, створена внаслідок конституційної реформи 2008 року і закону 2011 року. Його основне завдання – захист прав і свобод громадян від порушень, спричинених діями публічних адміністрацій, а також боротьба з дискримінацією та захист прав дитини. Здійснює контроль за діяльністю органів влади у сфері забезпечення прав людини. Повноваження *De'fenseur des Droits* охоплюють п'ять основних сфер діяльності: 1. Захист прав користувачів публічних послуг (розглядає скарги громадян на дії або бездіяльність державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та будь-яких інших органів, що виконують функції публічної служби (наприклад, соціальне забезпечення, податкові служби, лікарні); 2. Боротьба з дискримінацією та сприяння рівності (розслідує випадки прямої та непрямой дискримінації у сферах працевлаштування, житла, освіти чи доступу до товарів і послуг на основі будь-якої із законних підстав (стать, раса, інвалідність, сексуальна орієнтація тощо); 3. Захист прав дитини (сприяє дотриманню та захисту прав дітей, закріплених у національному законодавстві та міжнародних конвенціях, зокрема Конвенції ООН про права дитини); 4. Дотримання деонтологічних принципів діяльності сил безпеки (контролює дотримання етики та професійних правил особами, які здійснюють діяльність у сфері забезпечення безпеки (поліція, жандармерія, митниця, приватні охоронні компанії), розглядає скарги на неналежну поведінку, жорстокість або зловживання владою); 5. Сприяння доступу до прав та свобод (проводить інформаційні кампанії та дослідження для підвищення обізнаності громадян про їхні права та свободи, а також готує щорічні звіти та пропозиції для Парламенту та Уряду)²³.

---

²² The French National Consultative Commission on Human Rights. URL: https://ennhri.org/our-members/france/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 14.10.2025).

²³ De'fenseur des Droits. Офіційний сайт. URL: <https://www.defenseurdesdroits.fr> (дата звернення: 14.10.2025).

Як член Ради Європи, Франція визнає компетенцію Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) виносити рішення за позовами окремих громадян або держав, що стосуються передбачуваних випадків порушень прав людини, сформульованих у Європейській конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р.

Крім цього, Франція приймає місії таких незалежних моніторингових механізмів Ради, таких як Комісар Ради Європи з прав людини; Європейський комітет із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижують гідність, поводженню або покаранню, до обов'язків якого входить регулярне відвідування в'язниць у державах-членах Ради; Європейський комітет із соціальних прав, який оцінює, наскільки право та практика держав-членів відповідають Європейській соціальній хартії, що гарантує цілу низку соціальних та економічних прав; Європейська комісія проти расизму та нетерпимості, покликана боротися з расизмом, расовою дискримінацією, ксенофобією, антисемітизмом та нетерпимістю у державах-членах Ради Європи та Група експертів із боротьби з торгівлею людьми, яка перевіряє належне застосування однойменної конвенції.

Отже, французька дипломатія прагне своїми діями в рамках багатосторонніх та двосторонніх відносин боротися з порушеннями прав людини, де б вони не відбувалися.

На сьогодні, Франція особливо активно докладає зусиль з таких питань: скасування смертної кари, боротьба з безкарністю, довільні затримання та насильницькі зникнення, дотримання прав жінок, боротьба з вербуванням дітей у солдати, а також боротьба з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Ця діяльність здійснюється спільно з міжнародним співтовариством, а також із французькими та міжнародними правозахисними організаціями.

Порівняльний аналіз свідчить, що Франція характеризується стабільною системою правового захисту, де основні виклики пов'язані переважно із забезпеченням рівності перед законом, питаннями міграції та безпеки. В Україні ж головним чинником порушень прав є воєнні дії та недосконалість інституційних механізмів. Проте інтеграція до ЄС стимулює імплементацію європейських стандартів, що підвищує ефективність забезпечення й захисту прав людини.

<i>Критерій</i>	<i>Україна</i>	<i>Франція</i>
Юридична база	Має значну юридичну базу (Конституція, закони, міжнародні договори), але іноді практика відстає від формальних норм.	Сильна – добре розвинена конституція, блок конституційності, закони, численні міжнародні зобов'язання.
Інституційні механізми	Є Омбудсмен, відповідні національні інституції; але їхня незалежність і ресурси іноді обмежені, що може зменшувати ефективність їх діяльності.	Наявні інституції з високим рівнем незалежності: Défenseur des Droits; CNCDH; Конституційна рада.
Контроль за відповідністю законів міжнародним стандартам / міжнародні зобов'язання	Україна співпрацює з ЄСПЛ, міжнародними органами; але існують проблеми з виконанням рішень, з недоліками у правозастосуванні, з ресурсами та доступом до правосуддя.	Значна практика: Конституційна рада, судова система, CNCDH здійснює моніторинг міжнародних зобов'язань, Франція часто намагається імплементувати рішення ЄСПЛ тощо.
Практична реалізація прав	Захист прав ускладнений через корупцію, недосконалість судової системи, збройний конфлікт, порушення суверенітету та територіальної цілісності й інші обмеження, спричинені збройною агресією російської федерації.	Більш стабільна – функціонують спец. органи, є історія судових прецедентів, ефективні рішення Конституційної ради; але є і зауваження з боку міжнародних правозахисників щодо випадків порушень чи надмірних обмежень, особливо під приводом боротьби з тероризмом чи імміграційної політики.

Рис. 1. Порівняльна таблиця інституційних механізмів захисту прав людини України та Франції

3. Збройний конфлікт в Україні як фактор обмеження та трансформації механізмів захисту прав людини

Права людини є основоположною цінністю як міжнародного, так і національного права. Однак саме під час збройних конфліктів ці права порушуються найчастіше. Наявність збройного конфлікту не є підставою заперечення, скасування або порушення прав людини²⁴. Забезпечення дотримання мінімальних стандартів прав людини під час збройного конфлікту є складним завданням. Найбільш страшні та масові злочини вчиняються саме під час збройного конфлікту. Учасники

²⁴ Про захист жертв війни: Женевські Конвенції 1949 р. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154 (дата звернення: 14.10.2025).

бойових дій, військовополонені, поранені і хворі, цивільне населення та особи, що перебувають в умовах окупації часто стикаються з грубим порушенням їх прав.

Єдиною обставиною для виправдання відступу держави від своїх міжнародних зобов'язань у сфері прав людини, тобто реалізації права держави на дерогацію є стан необхідності. *Стан необхідності* – це така надзвичайна ситуація, коли держава для захисту свого істотного інтересу, загроза якому є безпосередньою і неминучою, змушена вдатися до такого варіанту поведінки, що суперечить його міжнародному зобов'язанню по відношенню до іншої держави (інших держав)²⁵.

Аналіз міжнародно-правових норм з захисту прав людини та практики міжнародних судових органів дозволяє визначити, що *обмеження прав людини* – допустиме міжнародним правом або національним правом держав і є втручанням в права і свободи людини, які відповідають принципам законності, необхідності, доцільності і співрозмірності цілі, яка переслідується втручанням чи обмеженням, тобто: надзвичайна ситуація повинна бути реальною, прямою і неминучою; надзвичайна ситуація має бути таких масштабів, які стосуються нації чи суспільства в цілому, а не окремої її частини; загроза повинна стосуватися самого існування нації, тобто існує явна загроза фізичній цілісності населення, територіальній цілісності або нормальному функціонуванню органів державної влади; криза чи небезпека повинні мати виключний характер тобто, звичайні заходи або обмеження, які допускаються міжнародним договором чи внутрішньодержавним законодавством для підтримки громадської безпеки, здоров'я і порядку, є явно недостатніми²⁶.

Внаслідок збройної агресії російської федерації проти України 24 лютого 2022 року в Україні було запроваджено воєнний стан. Про це в установленому порядку було повідомлено Генерального секретаря ООН, а також представників іноземних держав. У зверненні було зазначено перелік обмежень прав і свобод людини та громадянина, їх межі й підстави ухвалення такого рішення.

---

²⁵ Проект статей про відповідальність держав за міжнародні проти-правні діяння прийнятий на 53 сесії комісії міжнародного права 23.04– 01.05 2001 р. Інтернет видання «HUMAN RIGHTS LIBRARY» URL: <https://www.ohchr.org/EN/Library/Pages/Index.aspx> (дата звернення: 14.10.2025).

²⁶ Case Of Lawless v. Ireland. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext": "\[CASE OF LAWLESS v. IRELAND \(No. 3\); Case Of Ireland v. The United Kingdom. URL: https://hudoc.echr.coe.int/engfulltext:\[Ireland v. The United Kingdom\], documentcollectionid2; Case Of Aksoy v. Turkey. URL: https://hudoc.echr.coe.int/engfulltext:\[Aksoy v. Turkey\], documentcollectionid2"; The Greek Case – Denmark V. Greece; Norway V. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Denmark_Norway_Sweden_Netherlands_v_Greece_I.pdf](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (дата звернення: 14.10.2025).

На період дії правового режиму воєнного стану в Україні, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»²⁷. Такі обмеження є допустимими та не порушують «міжнародні стандарти прав людини».

Систематичне застосування сили проти мирного цивільного населення, включаючи жінок, дітей та літніх людей, навмисне руйнування цивільної інфраструктури – лікарень, шкіл, енергетичних об'єктів, житлових будинків, а також масові вбивства, катування та депортації становлять грубе порушення МГП та не можуть залишитися безкарними²⁸.

Згідно з преамбулою Римського статуту, найбільш тяжкі злочини, які викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства, не повинні залишатися непокараними²⁹. Злочин агресії як найтяжчий злочин, що стосується міжнародної спільноти в цілому потребує невідкладного та комплексного аналізу з точки зору існуючих правових механізмів, виявлення їх недоліків та розробки дієвих перспектив притягнення держави-агресора до відповідальності.

На сьогодні Україна виконує свої міжнародно-правові зобов'язання у сфері забезпечення прав людини. Реагуючи на виклики, які виникли під час воєнного стану, Верховна Рада України вчасно вносить зміни до чинного законодавства з метою адаптації його до воєнного стану та вироблення діючих механізмів забезпечення й захисту прав людини в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Україна стало здійснює імплементацію міжнародних норм щодо протидії злочину агресії в національне законодавство. Кримінальний кодекс України містить комплексну систему кримінально-правових норм, спрямованих на переслідування як самого злочину агресії, так і пов'язаних з ним воєнних злочинів. Стаття 437 Кримінального Кодексу

---

²⁷ Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

²⁸ Конвенція про захист цивільного населення під час війни : IV Женевська Конвенція, 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154?find=1&text=#n1299 (дата звернення: 15.10.2025).

²⁹ Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду: Римський статут ратифіковано із заявами Законом № 3909-IX від 21.08.2024 від. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#n3 (дата звернення: 15.10.2025).

України має назву «Злочин агресії» та встановлює відповідальність за різні форми агресивних дій: від планування та підготовки до безпосереднього ведення агресивної війни³⁰.

Особливо важливим є криміналізація участі у змові, що дозволяє притягувати до відповідальності всіх учасників агресивного планування, включаючи політичне та військове керівництво. Доповнюючи норми про агресію, стаття 438 КК України «Воєнні злочини» забезпечує всебічний захист цивільного населення, встановлюючи кримінальну відповідальність за жорстоке поводження з цивільними особами, їх депортацію, використання заборонених засобів ведення війни, а також специфічні злочини проти дітей – їх вербування, використання у бойових діях та незаконне переміщення³¹. Така нормативна база повністю відповідає стандартам Римського статуту МКС, що забезпечує дієві правові інструменти для національного переслідування міжнародних злочинів, що є критично важливим в умовах обмеженої юрисдикції міжнародних судових органів.

В свою чергу, відповідно до положень міжнародного гуманітарного права російська федерація як країна-окупант має обов'язок дотримання прав цивільного населення. Відповідно до Конвенції про захист цивільного населення під час війни, особи, які перебувають у місцях несвободи, в умовах окупації мають право на гуманне ставлення, захист від насильства та залякування, на заходи безпеки, забезпечення їх базових потреб, захист від залучення їх до воєнних дій, захист від примусового переселення тощо. При цьому держава-окупант може здійснювати загальну або часткову евакуацію з певної території і не повинна затримувати цивільних осіб на території, що є особливо небезпечною.

Збройна агресія російської федерації проти України спричинила серйозні й масові порушення прав людини, а також норм міжнародного гуманітарного права. Моніторингові місії правозахисних міжнародних організації постійно фіксують переконливі докази систематичних порушень основоположних прав людини російськими військовими. Серед них – право на життя, особисту недоторканність, порушення права на власність, включаючи масову руйнацію цивільної інфраструктури, порушень заборони катувань та жорстокого поводження, зокрема гендерного насильства та сексуального насильства, пов'язаного з війною та порушення права на свободу й

---

³⁰ Кримінальний Кодекс України : Закон України від, № № 2341-III : станом на 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. С. 25–26, т.131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2> (дата звернення: 15.10.2025).

³¹ Там само. Кримінальний Кодекс України.

безпеку, включаючи викрадення та свавільні затримання, або утримання осіб під вартою без зв'язку із зовнішнім світом. Такі порушення «міжнародних стандартів прав людини» мають широкомасштабний й систематичний характер та вказують на можливість кваліфікації таких порушень як військові злочини або злочини проти людяності³².

Норми Статуту Організації Об'єднаних Націй, Женевських конвенцій та Римського статуту Міжнародного кримінального суду створюють цілісну й достатньо розгалужену правову основу. Проте практика засвідчила, що наявні механізми її реалізації є обмеженими та не відповідають масштабам агресії, з якою міжнародне співтовариство зіткнулося у ХХІ столітті. Цей дисбаланс між нормотворчим потенціалом і практичними інструментами їх застосування актуалізує потребу у виробленні нових підходів до забезпечення ефективності міжнародного правосуддя. Практичні виклики вимагають створення нових інституційних механізмів та посилення міжнародної співпраці на якісно новому рівні. Традиційні підходи до міжнародного правосуддя, засновані на консенсусі та повазі до суверенітету, мають бути доповнені більш рішучими інструментами реагування на системні порушення основоположних принципів МГП. Це потребує політичної волі держав до самообмеження заради загального блага.

Найефективнішим методом боротьби з правопорушеннями у сфері забезпечення прав людини є їх попередження, а під час збройного конфлікту – правильне й вчасне процесуальне оформлення фактів грубого порушення норм міжнародного гуманітарного права. Стратегія запобігання виникненню правопорушень має базуватись на аналізі інформації про правопорушення що мали місце, а також про виникнення ситуацій, в умовах яких виникнення правопорушень має високу вірогідність³³.

Відповідно до норм міжнародного права сторони конфлікту зобов'язані проводити розслідування та притягувати до відповідальності винних у грубих порушеннях прав людини та серйозних порушеннях міжнародного гуманітарного права. Саме моніторинг дотримання прав людини в умовах збройного конфлікту є критично важливим для документування злочинів, забезпечення справедливості, захисту жертв конфлікту та притягнення винних до відповідальності.

---

³² Про наслідки війни в Україні для сфери захисту прав людини: Меморандум Комісара Ради Європи з прав людини. URL: <https://rm.coe.int/-/1680a7390c> (дата звернення: 15.10.2025).

³³ Стандарти забезпечення прав людини у діяльності Служби безпеки України : Навч. посіб. / [Д. фон Бларер, Ю.Л. Белоусов, С.С. Кудінов та ін.; уклад. д-р екон. наук, проф. М. М. Чеховська; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. С.С. Кудінова, канд. соц. наук Ю.Л. Белоусова. – Київ : НА СБУ, 2019. – С. 95.

Моніторинг прав людини під час збройного конфлікту – це процес систематичного спостереження за порушеннями прав людини та проведення відповідних процесуальних заходів, що здійснюються відповідними міжнародними й національними органами у зв'язку з цими порушеннями.

Такий моніторинг здійснюють як державні органи, зокрема, національні служби омбудсменів та національні інститути з прав людини, так і правозахисні та міжнародні організації – ООН, Рада Європи, Міжнародний комітет Червоного Хреста, міжнародні судові установи (Міжнародний кримінальний суд, Європейський суд з прав людини). Наприклад, Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні була створена в березні 2014 року після початку збройного конфлікту на сході України та спроби анексії Криму. Місія діє в межах Управління Верховного комісара ООН з прав людини і має на меті: моніторинг та публічне звітування про ситуацію з правами людини в Україні; збір свідчень про порушення прав людини, включаючи інтерв'ю з потерпілими та свідками; документування воєнних злочинів та порушень прав людини; фіксація випадків невибіркових атак, порушень норм міжнародного гуманітарного права, використання насильства проти мирних жителів; звітування та правозахисна діяльність – регулярне оприлюднення аналітичних звітів, які містять детальний аналіз ситуації та рекомендації щодо захисту прав людини; надання рекомендацій органам влади щодо покращення ситуації з правами людини³⁴. Отримана інформація в ході роботи моніторингової місії може використовуватися міжнародними організаціями, судами та правозахисними структурами для притягнення винних (держав, фізичних осіб) до відповідальності та розробки політик (програм) захисту прав людини.

Незважаючи на суттєвий прогрес у розвитку міжнародних правозахисних інститутів, здійснення ефективного моніторингу дотримання прав людини в умовах збройного конфлікту залишається складним завданням. Основними викликами у цій сфері є:

обмежений доступ до зони конфлікту – у більшості випадків правозахисні місії позбавлені можливості безпосередньої присутності на тимчасово окупованих територіях та територіях, де ведуться активні бойові дії, що ускладнює збір достовірної інформації;

---

³⁴ Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні задокументувала свідчення злочинів щодо громадян нашої держави з боку росії. Офіційний сайт Вищої ради правосуддя. URL: <https://hcj.gov.ua/news/monitoringova-misiya-oon-z-prav-lyudyny-v-ukrayini-zadokumentovala-svidchennya-zlochyniv> (дата звернення: 15.10.2025).

інформаційні маніпуляції – поширення дезінформації, а також використання пропагандистських нарративів суттєво впливають на об'єктивність та достовірність даних, що збираються під час моніторингу;

загроза для правозахисників – представники моніторингових місій, журналісти та незалежні спостерігачі часто зазнають цілеспрямованих нападів, що створює додаткові ризики для їхньої безпеки;

недостатня оперативність міжнародного правосуддя – відсутність дієвих механізмів швидкого реагування з боку міжнародних судових інституцій зумовлює тривалість процесу збору, аналізу доказів та притягнення винних до відповідальності;

нестача ресурсів – брак фінансування та спеціалістів для якісного документування військових злочинів.

Отже, ці обставини суттєво ускладнюють забезпечення належного захисту прав людини в умовах збройного конфлікту, що, у свою чергу, вимагає перегляду існуючих механізмів та розробки нових стратегій реагування. Моніторинг дотримання прав людини під час збройного конфлікту є важливим інструментом для притягнення винних до відповідальності та захисту постраждалих. Важливим завданням міжнародного співтовариства є вдосконалення механізмів збору інформації, доступу до зони безпосереднього ведення конфлікту та забезпечення оперативного реагування на порушення прав людини та норм міжнародного гуманітарного права. Використання сучасних технологій, співпраця між державами та громадськими організаціями можуть сприяти посиленню ефективності моніторингових процесів. В умовах зростаючих загроз у сфері забезпечення прав людини та грубих порушень росією правил ведення збройного конфлікту роль незалежного та об'єктивного моніторингу за дотриманням прав людини на тимчасово окупованих територіях та підконтрольних територіях України лише зростатиме.

Українські кейси стали каталізатором для перегляду ефективності існуючих механізмів міжнародного гуманітарного права і продемонструвала як можливості, так і обмеження сучасної системи міжнародного правосуддя. Безпрецедентна мобілізація міжнародної спільноти, створення нових форматів співпраці, розвиток інноваційних методів документування злочинів відкривають нові горизонти для розвитку міжнародного права.

Притягнення до відповідальності за злочин агресії є необхідною умовою для попередження майбутніх конфліктів та захисту цивільного населення, оскільки безкарність породжує нові злочини. Історичний досвід показує, що лише неминуча та невідворотна відповідальність

може стримати потенційних агресорів від спокуси вирішувати політичні суперечки силовими методами. Це потребує не лише правових, але й політичних, економічних та моральних санкцій.

Україна має налагодити ефективну координацію у сфері правосуддя між національними та міжнародними судовими установами, у тому числі шляхом співпраці з Міжнародним кримінальним судом. Саме використання всіх наявних регіональних та міжнародних механізмів притягнення до відповідальності і є важливим додатковим компонентом забезпечення реальної відповідальності російської федерації, її посадових осіб й військовослужбовців, незалежно від їх статусу, винних у вчиненні воєнних злочинів та злочинів проти людства.

Майбутнє міжнародного правопорядку залежить від здатності міжнародної спільноти забезпечити ефективну відповідальність за найтяжчі злочини проти миру та безпеки людства. Створення дієвої системи міжнародного кримінального правосуддя є не просто технічним завданням, а цивілізаційним викликом, від вирішення якого залежить можливість мирного співіснування народів у XXI столітті. Українська трагедія має стати останньою такою масштабною агресією в історії людства.

Таким чином, головним викликом для забезпечення прав людини в Україні залишається продовження збройної агресії, а також необхідність відновлення справедливості та подолання гуманітарної катастрофи.

4. Напрями вдосконалення системи захисту прав людини в умовах глобальних і регіональних криз

Ефективне функціонування системи захисту прав людини в умовах глобалізації потребує досягнення гармонійного співвідношення між державним суверенітетом і необхідністю дотримання міжнародних правових стандартів у цій сфері. Глобалізаційні процеси у правовій площині проявляються у зростанні впливу міжнародного права на внутрішні правові системи держав, у поступовій уніфікації національного законодавства відповідно до міжнародних норм, а також у розширенні компетенції міжнародних судових і правозахисних інституцій³⁵. Це, своєю чергою, вимагає активної участі держав у діяльності міжнародних організацій, обміну досвідом, застосування кращих практик і готовності адаптувати внутрішнє законодавство до вимог міжнародного правопорядку.

Сучасний період розвитку світової спільноти характеризується численними викликами – війнами, терористичними загрозами,

---

³⁵ Шевчук С. В. Судовий захист прав людини: практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Київ: Реферат, 2006. 848 с.

масштабними гуманітарними катастрофами, які ускладнюють стабільне функціонування європейських механізмів захисту прав людини. У час глобальних небезпек і криз права людини зазнають серйозних обмежень, що спонукає регіональні правозахисні інституції шукати нові ефективні механізми їх забезпечення³⁶. Збройні конфлікти призводять до грубих і масових порушень прав людини – позасудових страт, катувань, насильницьких зникнень і злочинів проти людяності, що ставить під загрозу саму сутність основоположних прав і свобод людини в демократичному суспільстві.

Тероризм як глобальне явище також впливає на реалізацію прав людини та діяльність європейських правозахисних структур. Протидія терористичним загрозам змушує держави та її органи спеціального призначення вдаватися до надзвичайних заходів безпеки, які можуть тимчасово обмежувати окремі права громадян³⁷. Тому надзвичайно важливо знайти рівновагу між потребою захисту національної безпеки та дотриманням міжнародних стандартів у сфері прав людини.

Крім того, гуманітарні катастрофи, спричинені війнами, природними лихами або іншими надзвичайними обставинами, створюють додаткові труднощі у забезпеченні прав людини. Під час гуманітарних криз першочерговою стає необхідність задоволення базових потреб людей, тоді як права та свободи часто відходять на другий план³⁸. Саме тому міжнародні й національні правозахисні інституції повинні мати дієві механізми оперативного реагування на кризові ситуації, аби гарантувати ефективний захист прав людини навіть у надзвичайних умовах.

Досліджуючи сучасні підходи до захисту прав людини в умовах війни та збройних конфліктів, можна стверджувати, що це питання має складний, багатовимірний характер і потребує системного та міждисциплінарного підходу. З одного боку, надзвичайно важливим є забезпечення ефективного доступу постраждалих осіб до механізмів правосуддя, гуманітарної допомоги та соціальної підтримки. З іншого боку, пріоритетним завданням міжнародної спільноти та держав є недопущення подальшої ескалації конфліктів, адже саме стабілізація ситуації є запорукою відновлення миру, безпеки та дотримання основоположних прав людини в регіонах, що зазнали руйнувань і втрат.

Беручи до уваги викладене, можна стверджувати, що сучасні виклики потребують від правозахисних інституцій усіх рівнів – міжнародного,

---

³⁶ Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: загальні ознаки, класифікація. Вісник Академії правових наук України. 2012. №4. С. 18–28.

³⁷ Денисов В. Н. Міжнародне співтовариство в боротьбі з викликами і загрозами XXI століття. Суверенність, незалежність, конституційність: становлення та розвиток української держави. Київ, 2015. С. 41–55.

³⁸ Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право. Харків: Одісеї, 2008. 704 с.

європейського та національного – високого рівня адаптивності та спроможності оперативно реагувати на динамічні зміни обставин. Існуючі та новостворені механізми захисту прав людини мають бути здатними швидко й ефективно реагувати на масові порушення, забезпечуючи своєчасне надання правової, гуманітарної та психологічної допомоги постраждалим. Такий підхід сприятиме зміцненню системи захисту прав людини та підвищенню її ефективності в умовах глобальних і регіональних криз³⁹.

Європейська модель захисту прав людини, яка притаманна і для Франції, демонструє певну гнучкість і здатність пристосовуватися до нових викликів, що особливо помітно у практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Суд неодноразово підтверджував свою ефективність у реагуванні на масштабні порушення прав людини під час гуманітарних криз, зокрема шляхом застосування тимчасових заходів відповідно до правила 39 Регламенту Суду⁴⁰. Такі дії дозволяють Суду оперативно впливати на ситуацію, зобов'язуючи держави забезпечити належний захист життя, здоров'я та безпеки осіб у надзвичайних обставинах.

Разом з тим, ефективність реагування на гуманітарні кризи залежить не лише від діяльності ЄСПЛ, а й від злагодженої роботи інших європейських інституцій. У кризових умовах важливого значення набуває співпраця правозахисних структур із гуманітарними організаціями, які мають практичний досвід дій у надзвичайних ситуаціях⁴¹. Така взаємодія забезпечує комплексний підхід до захисту прав людини, що охоплює не лише юридичний вимір, але й гуманітарну підтримку, допомагаючи мінімізувати наслідки кризи та сприяти відновленню гідного рівня життя постраждалих.

Подальший розвиток української правозахисної системи має ґрунтуватися на посиленні незалежності судової влади, удосконаленні механізмів парламентського контролю та розширенні участі громадянського суспільства. Важливим є також забезпечення ефективного виконання рішень ЄСПЛ та адаптація законодавства до Хартії основних прав Європейського Союзу (2000). Для Франції актуальним залишається питання узгодження національних політик безпеки із міжнародними зобов'язаннями щодо прав людини. Це

---

³⁹ Так само, Шевчук С. В. Судовий захист прав людини: практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Київ: Реферат, 2006. С. 190

⁴⁰ Мицик В. В. Права людини у міжнародному праві: міжнародно-правові механізми захисту: підручник. Київ: Київський університет, 2010. С. 202.

⁴¹ Поєдинок О. Р. Захист жертв війни і цивільних осіб під час збройного конфлікту за міжнародним гуманітарним правом. Права людини в умовах сучасних глобалізаційних викликів. Київ. 2020. С. 214.

питання є досить актуальним для Франції і є предметом постійних дискусій та занепокоєння з боку правозахисних організацій та міжнародних інституцій. Суть проблеми полягає у необхідності знайти баланс між забезпеченням національної безпеки (боротьба з тероризмом, охорона громадського порядку) та дотриманням міжнародних зобов'язань щодо прав людини (забезпечення фундаментальних свобод).

Проблема узгодження національних політик безпеки із міжнародними зобов'язаннями щодо прав людини у Франції виявляється у кількох ключових сферах:

1. Антитерористичне законодавство та надзвичайні заходи.

Після серії масштабних терористичних актів 2015 року Франція прийняла низку законів, які посилюють повноваження поліції та спецслужб, а також дозволяють застосовувати деякі заходи, що запроваджені під час надзвичайного стану, у повсякденній діяльності поліції й спецслужб. Наприклад, поліція та префекти (представники держави на місцях) отримали право проводити обшуки та перевірки приміщень без попереднього судового дозволу (хоча і під контролем адміністративного суду); можливість запровадження індивідуальних заходів адміністративного контролю та нагляду (MIKAS), що дозволяє владі обмежувати пересування осіб, підозрюваних у терористичній діяльності, вимагати від них регулярно відмічатися у поліції, а також обмежувати їхні контакти (заборони на зустрічі з певними особами); префектам надано право створювати «зони захисту» навколо місць підвищеної вразливості (наприклад, вокзалів, аеропортів, важливих культурних об'єктів). У цих зонах поліція може проводити тотальні перевірки особистості та обшуки багажу для запобігання загрозам⁴².

Ці заходи часто критикуються за те, що вони можуть непропорційно обмежувати свободу пересування, право на приватне життя, свободу асоціацій та віросповідання, а також право на справедливий суд. Зокрема, їхня недбала реалізація може призводити до дискримінації певних груп населення.

2. Свобода вираження поглядів та протестів.

Законодавчі ініціативи, спрямовані на посилення безпеки поліцейських та жандармів (наприклад, сумнозвісний «Закон про глобальну безпеку» (2020) та його ст. 24), викликали гостру критику. Спроби обмежити публікацію зображень правоохоронців під час виконання ними обов'язків (якщо це має на меті завдати їм шкоди) розглядаються правозахисниками та журналістами як загроза свободі преси та праву на інформацію, а також

---

⁴² Сенат Франції схвалив новий антитерористичний закон. URL: https://lb.ua/world/2017/10/18/379601_senat_frantsii_odobril_noviy.html (дата звернення 16.10.2025).

як спроба ускладнити документування можливого надмірного застосування сили поліцією під час демонстрацій⁴³.

3. Поліцейський контроль та дискримінація. Звіти міжнародних та національних правозахисних органів регулярно вказують на проблему етнічно та расово обумовлених перевірок особистості (profilage ethnique) з боку правоохоронних органів. Це суперечить принципу рівності перед законом та забороні дискримінації, закріпленим у міжнародних договорах, зокрема в Європейській конвенції з прав людини (ЄКПЛ)⁴⁴. Хоча Франція є активним учасником міжнародних механізмів захисту прав людини, внутрішня практика не завжди відповідає цим високим стандартам.

Актуальність питання для Франції полягає в постійному динамічному напруженні між її суверенним правом і обов'язком захищати своїх громадян та її міжнародним зобов'язанням не обмежувати права та свободи надмірно або непропорційно під приводом безпеки. Успішне узгодження вимагає прозорості, незалежного нагляду та забезпечення ефективних засобів правового захисту для громадян.

Сучасні виклики – зокрема розвиток інформаційних технологій, зміни клімату, гібридні війни та нові форми глобальних загроз – вимагають ефективного міжнародного регулювання та відображення цих питань у правовій системі України. Це обумовлює необхідність постійної адаптації національного законодавства до актуальних тенденцій світового правового простору. Гармонізація з *acquis communautaire* у межах Угоди про асоціацію є одним із центральних напрямів цього процесу, адже саме вона сприяє модернізації української правової системи та підвищенню її відповідності європейським стандартам⁴⁵.

Важливе місце у впровадженні європейських цінностей посідає механізм імплементації стандартів захисту прав людини, що значно посилив роль рішень Європейського суду з прав людини в судовій

---

⁴³ Французи виступають проти закону «Про глобальну безпеку». Еспресо.Global. URL: https://espresso.tv/news/2020/11/29/francuzy_vystupayut_prot_y_zakonu_quotpro_globalnu_bezpekuquot (дата звернення 16.10.2025).

⁴⁴ The Guardian: Французька поліція практикує расову дискримінацію. URL: <https://caliber.az/post/the-guardian-francuzskaya-policiya-praktikuet-rasovuyu-diskriminaciyu> (дата звернення 16.10.2025).

⁴⁵ Fedorova A. The role of fulfilling the obligations by Ukraine under the EU-Ukraine Association Agreement within its new status of a candidate state for EU membership (Роль виконання Україною зобов'язань за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС у новому статусі країни-кандидата на членство в ЄС). *The Lawyer Quarterly*, Vol 13, № 2 (2023), P. 164-179. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4361670 (дата звернення: 16.10.2025).

практиці України. Це потребує системного моніторингу, аналізу й подальшої адаптації національного законодавства до прецедентної практики міжнародних судових інституцій. Рішення ЄСПЛ, ухвалені щодо України, є обов'язковими до виконання і часто стають підставою для внесення законодавчих змін. Імплементация міжнародних стандартів правосуддя, насамперед у контексті забезпечення права на справедливий суд, має фундаментальне значення для утвердження принципу верховенства права в нашій державі. Узгодження процесуальних норм із практикою ЄСПЛ сприятиме підвищенню ефективності функціонування судової системи та зміцненню довіри до правосуддя⁴⁶. Виконання Україною рішень міжнародних судових органів свідчить про її прихильність до основоположних принципів міжнародного права та прагнення інтегруватися в єдиний європейський правовий простір.

Ратифікація Римського статуту МКС, здійснена Україною в серпні 2024 року, стала важливим кроком у її просуванні до європейського й світового правового простору (ст. 8 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС)⁴⁷. Відтепер Україна не лише визнає юрисдикцію МКС, як це було раніше, а й набуває повноправного статусу держави-учасниці, що надає їй більшу роль і більше прав у роботі Суду.

Україна отримує більш ефективні правові важелі для притягнення до відповідальності осіб – зокрема керівництва ворога – за воєнні злочини, злочини проти людяності та інші тяжкі міжнародні правопорушення, які скоєні на її території. Як повноправна держава-учасниця, Україна може брати участь в Асамблеї держав-учасниць МКС, висувати кандидатів на посади суддів або прокурорів, впливати на бюджетні питання Суду. Це підсилить її можливості не просто як суб'єкта, якому МКС допомагає, а як суб'єкта, що спільно формує міжнародне правосуддя. Ратифікація сприятиме подальшій гармонізації кримінального та кримінально-процесуального законодавства України із нормами Римського статуту, зокрема щодо визначення злочинів, механізмів розслідування, відповідальності, стандартів захисту прав процесу⁴⁸.

---

⁴⁶ Сьох К.Я., Гультай М.М. Імплементация нормативно-правових актів Європейського Союзу у національне законодавство України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 82-84. URL: https://www.lsej.org.ua/6_2022/18.pdf (дата звернення: 16.10.2024).

⁴⁷ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 16.10.2025).

⁴⁸ Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього: Закон України від 21.08.2024 р., № 3909-ІХ. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text> (дата звернення: 16.10.2025).

Отже, цей крок відкрив перед Україною низку перспектив: посилення юридичних механізмів притягнення до відповідальності за воєнні злочини, гармонізацію національного законодавства з міжнародними нормами, зміцнення принципу верховенства права та підвищення авторитету держави на міжнародній арені. Ратифікація Римського статуту також стала підтвердженням євроінтеграційного курсу України та її прагнення діяти відповідно до принципів міжнародного правового порядку. Цей крок засвідчив готовність держави долучатися до спільної європейської системи цінностей, заснованої на повазі до прав людини, верховенстві права та справедливості, а також сприяти зміцненню глобальної системи міжнародного правосуддя.

Пріоритетним напрямком імплементації міжнародного досвіду є і відновлення територіальної цілісності України та збереження власної території, вироблення міжнародно-правових механізмів врегулювання збройного конфлікту і деокупації й реінтеграції тимчасово окупованих територій. Проводиться активна робота щодо впровадження міжнародно-правових механізмів деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій й відшкодування збитків, завданих агресією російською федерацією на території України як на міжнародному, так і на національному рівнях спільно із зацікавленими державами. Україна налагодила міцні стосунки з міжнародним співтовариством, отримала беззастережну підтримку провідних країн світу та міжнародних організацій й у співпраці з ними напрацювала значний міжнародно-правовий фундамент для відновлення територіальної цілісності на основі Статуту ООН та інших положень міжнародного права, а також для створення умов щодо відновлення нормальної життєдіяльності держави й суспільства, відбудови інфраструктури та економіки. У подальшому нашій державі у взаємодії з партнерами слід використовувати усі наявні міжнародні й регіональні важелі впливу з метою удосконалення та підвищення ефективності міжнародно-правових механізмів деокупації захопленої російською федерацією території України.

На підставі проведеного аналізу можна виокремити низку рекомендацій, спрямованих на вдосконалення нормативно-правової бази та зміцнення інституційної спроможності системи захисту прав людини в Україні та Франції з урахуванням сучасних викликів.

Передусім, необхідно регулярно оновлювати та переглядати європейські стандарти у сфері прав людини, аби забезпечити їхню

відповідність новим загрозам і викликам⁴⁹. Це передбачає коригування чинних міжнародних документів – конвенцій, декларацій та рекомендацій, а також розроблення нових правових актів, які б враховували особливості захисту прав людини в умовах воєнних дій і гуманітарних криз.

З урахуванням сучасних викликів, зокрема збройних конфліктів, гібридних загроз, кліматичних змін та цифрової трансформації, особливого перегляду потребують окремі права та механізми їх міжнародного захисту. Передусім це стосується *права на життя та безпеку людини*, яке вимагає оновлення положень Женевських конвенцій і Додаткових протоколів для врахування новітніх форм ведення війни, таких як використання безпілотних систем чи кібератак. Не менш важливим є *посилення гарантій доступу до правосуддя*, зокрема шляхом удосконалення процедур подання індивідуальних скарг до Європейського суду з прав людини та створення ефективних механізмів розслідування воєнних злочинів і злочинів проти людяності. Окремої уваги потребує *захист прав внутрішньо переміщених осіб і біженців*, адже чинна Конвенція про статус біженців 1951 року не враховує вимушеного переміщення через внутрішні конфлікти чи кліматичні зміни. Крім того, актуальним є правове врегулювання *захисту прав людини в цифровому середовищі*, зокрема права на приватність та достовірну інформацію, а також *визнання права на безпечне довкілля* як фундаментального права людини. Отже, оновлення міжнародних стандартів повинно охоплювати не лише традиційні права (життя, свобода, гідність), а й нові виміри – цифрові, екологічні, гуманітарні, пов'язані з безпекою в умовах сучасних гібридних загроз.

Окрім цього, важливим завданням є підвищення ефективності функціонування європейських правозахисних інституцій. Необхідно забезпечити належний рівень фінансування, кадрової підтримки та матеріально-технічних ресурсів таких структур, як Європейський суд з прав людини та Комісар Ради Європи з прав людини⁵⁰. Доцільним також є створення в межах цих інституцій спеціалізованих підрозділів, діяльність яких була б спрямована на реагування на порушення прав людини в умовах збройних конфліктів і масштабних гуманітарних катастроф.

---

⁴⁹ Рабінович П. М. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, смислова структура, системна взаємодія. Вісник Національної академії правових наук України. 2019. №2. С. 236–247.

⁵⁰ Марцеляк О. В. Інститут омбудсмена: теорія і практика. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. С. 250.

Актуальним залишається питання активізації взаємодії між європейськими правозахисними структурами та державами-членами Ради Європи з метою підвищення ефективності імплементації рішень ЄСПЛ і виконання рекомендацій інших органів⁵¹. Йдеться не лише про забезпечення своєчасного та належного виконання судових рішень на національному рівні, але й про необхідність налагодження системного діалогу, проведення спільних консультацій, навчальних заходів та обміну найкращими практиками між європейськими інституціями та національними органами, відповідальними за дотримання прав людини.

У контексті посилення співпраці між національними та міжнародними інституціями особливої уваги заслуговує активізація взаємодії України та Франції з провідними європейськими та глобальними правозахисними структурами. Така взаємодія має ґрунтуватися на обміні правозастосовною практикою, спільному моніторингу виконання рішень ЄСПЛ, а також участі у програмах Ради Європи, ООН, спрямованих на зміцнення верховенства права та захисту прав людини. Для України це є особливо важливим у контексті адаптації національної системи захисту прав людини до стандартів ЄС та відновлення справедливості у зв'язку з порушеннями, спричиненими збройною агресією російської федерації. Франція, зі свого боку, може виступати стратегічним партнером у розробленні спільних ініціатив, спрямованих на вдосконалення правозахисних механізмів, зокрема у сфері правосуддя перехідного періоду, гендерної рівності та захисту прав біженців. Такий формат співпраці сприятиме не лише поглибленню європейської солідарності, а й формуванню дієвої системи міжнародних гарантій прав людини.

Необхідно зосередити увагу на посиленні захисту прав вразливих категорій населення в умовах воєнних дій та гуманітарних криз. Важливим завданням є створення спеціалізованих механізмів гарантування прав жінок, дітей, осіб з інвалідністю та інших груп, що потребують підвищеного рівня правового та соціального захисту під час надзвичайних ситуацій⁵². Йдеться, зокрема, про запровадження постійно діючих моніторингових місій, розроблення тематичних рекомендацій для урядових структур, а також розширення партнерства з неурядовими організаціями, які здійснюють підтримку таких осіб на національному та міжнародному рівнях.

---

⁵¹ Ісмайлов К. Ю. Вплив Європейського суду з прав людини на систему джерел права України. Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2011. Вип. 51. С. 259–265.

⁵² Камінська Н. В. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини: актуальні проблеми. Журнал східноєвропейського права. 2019. №68. С. 274–281.

З метою посилення гарантій прав вразливих категорій населення в умовах збройних конфліктів та гуманітарних криз доцільним є запровадження системи спеціалізованих міжнародних і національних механізмів захисту, спрямованих на моніторинг, попередження та реагування на порушення їхніх прав.

Зокрема, варто створити міжнародний координаційний центр із захисту вразливих груп під егідою ООН або Ради Європи, який здійснював би постійний моніторинг порушень прав жінок, дітей, осіб з інвалідністю та інших категорій населення у зонах бойових дій. На національному рівні доцільно заснувати інститут спеціальних уповноважених (омбудсменів) з питань захисту прав вразливих осіб у надзвичайних ситуаціях, які б забезпечували ефективну взаємодію з міжнародними структурами та реалізацію міжнародних стандартів.

Додатковим інструментом може стати створення єдиного реєстру порушень прав таких груп, що сприятиме систематизації інформації, розслідуванню злочинів і притягненню винних до відповідальності. У цьому контексті Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи 1977 року потребують модернізації відповідно до сучасних викликів. Зокрема, слід розширити коло осіб, які підлягають особливому захисту, включивши внутрішньо переміщених осіб, людей похилого віку, осіб з інвалідністю та цивільних гуманітарних працівників. Існує також нагальна потреба закріпити гендерночутливий підхід, що передбачає запобігання сексуальному насильству, торгівлі людьми та іншим формам гендерних злочинів у зонах конфлікту.

Необхідним є оновлення положень щодо правового статусу осіб, які постраждали від кібератак і технологічних форм війни, а також посилення механізмів відповідальності за порушення міжнародного гуманітарного права через створення спеціалізованого трибуналу.

Окремої уваги заслуговує закріплення на рівні міжнародного права право постраждалих від наслідків збройного конфлікту на психологічну, соціальну та реабілітаційну допомогу як складової гуманітарної підтримки.

Упровадження таких змін сприятиме формуванню більш гнучкої та ефективної системи міжнародного захисту прав людини в умовах сучасних конфліктів.

Важливо зміцнити превентивну функцію європейських правозахисних інституцій у запобіганні порушенням прав людини. Ефективна система захисту прав людини в умовах воєнних конфліктів і гуманітарних катастроф повинна не лише реагувати на вже вчинені правопорушення, а й забезпечувати реалізацію дієвих заходів, спрямованих на їх недопущення⁵³. У цьому контексті доцільним є

---

⁵³ Буткевич В. Г. Еволюція критеріїв реформування Європейського суду з прав людини (здобутки і втрати). Правова держава. 2014. Вип. 25. С. 17–40.

розширення моніторингових повноважень європейських правозахисних органів, удосконалення системи збору та аналізу інформації про потенційні ризики, а також запровадження інструментів раннього попередження і координації дій між державами-членами Ради Європи. Важливу роль також можуть відігравати освітні та інформаційні ініціативи, спрямовані на підвищення правової обізнаності представників органів влади, силових структур і громадянського суспільства у сфері захисту прав людини.

Російська збройна агресія проти України підкреслила важливість посилення участі європейських правозахисних інституцій у здійсненні моніторингу за дотриманням прав людини на тимчасово окупованих територіях. Це також вимагає активних дій щодо притягнення винних у вчиненні воєнних злочинів до відповідальності та забезпечення всеосяжної підтримки осіб, які постраждали від наслідків війни.

Запропоновані напрями удосконалення не є вичерпними й потребують подальшого наукового опрацювання та міжінституційного діалогу. Водночас їх реалізація сприятиме зміцненню нормативно-правових засад і підвищенню інституційної спроможності європейської системи захисту прав людини, що забезпечить більш оперативне й ефективне реагування на сучасні виклики та загрози в умовах збройних конфліктів і гуманітарних криз.

ВИСНОВКИ

Проведений порівняльний аналіз свідчить, що як Україна, так і Франція визнають пріоритет прав людини одним із ключових принципів демократичного суспільства. У Франції високий рівень реалізації цих прав забезпечується розвиненими демократичними інститутами, ефективною системою правосуддя та стійкою правовою культурою. Україна, своєю чергою, попри низку внутрішніх викликів, демонструє позитивну динаміку у сфері правового захисту громадян, що особливо помітно в процесі європейської інтеграції та адаптації законодавства до стандартів Європейського Союзу.

Міжнародні стандарти у сфері захисту прав людини закріплені в численних міжнародно-правових актах – договорах, конвенціях, деклараціях та інших документах, формують комплекс норм, принципів і механізмів, спрямованих на забезпечення, охорону й захист основних прав і свобод людини. Ці стандарти визначають правові та організаційні засади, умови й вимоги, дотримання яких є необхідним для ефективного функціонування системи правового захисту. З метою підвищення результативності національної політики у сфері прав людини Україні важливо активізувати процес наближення свого законодавства до правових норм і стандартів Європейського Союзу. Це сприятиме утвердженню принципів поваги до людської гідності та забезпеченню дотримання прав громадян у діяльності правоохоронних органів.

Подальше вдосконалення національної системи забезпечення прав людини в Україні передбачає низку пріоритетних напрямів розвитку. Серед них – зміцнення незалежності судової влади, удосконалення механізмів виконання рішень Європейського суду з прав людини, підвищення ефективності діяльності інституту Омбудсмана, а також системна гармонізація національного законодавства з європейськими правовими нормами. Реалізація цих завдань сприятиме посиленню демократичних засад державного управління та утвердженню верховенства права в українському суспільстві.

Основні напрями вдосконалення системи захисту прав людини в умовах криз мають включати зміцнення національних механізмів, посилення ролі міжнародних інституцій, покращення правового регулювання та розвитку громадянського суспільства. Важливою є інтеграція національних і міжнародних стандартів, а також використання судових та позасудових механізмів захисту прав людини.

Забезпечення прав та свобод громадян у правоохоронній діяльності повинне розглядатися як правова категорія, що відображає специфічну діяльність правоохоронних органів та їх посадових осіб по створенню умов, за яких реалізація прав і свобод громадян є безперешкодною і максимально ефективною. Охорона прав та законних інтересів громадян здійснюється з метою запобігання найменшій можливості їх порушення, а захист сприяє їхньому відновленню та притягненню винної особи до відповідальності. У відповідності зі змістом принципу верховенства права ключовою функцією діяльності таких органів має стати не «управлінська», не «фіскальна» і тим більше не «каральна», а «правозабезпечувальна», яка пов'язана із забезпеченням реалізації прав, свобод і законних інтересів громадян.

АНОТАЦІЯ

Проведено порівняльний аналіз стану дотримання прав людини у Франції та Україні. Окреслено історико-правові засади становлення прав людини, основні нормативно-правові акти, інституційні механізми захисту прав і свобод, а також сучасні виклики у цій сфері. Розкрито проблематику захисту прав людини під час збройних конфліктів та визначено роль міжнародних правозахисних інституцій у протидії порушенням прав людини в умовах збройного конфлікту. Узагальнено та впорядковано позитивні та негативні риси практичної діяльності інституційних механізмів захисту прав людини України та Франції. Визначено спільні риси й відмінності між двома державами, сформульовано висновки щодо напрямів удосконалення національної системи захисту прав людини в Україні з урахуванням європейського досвіду. Подано низку пропозицій щодо підвищення рівня дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини. Сформульовано рекомендації для вдосконалення нормативно-правової бази та

посилення інституційної спроможності системи захисту прав людини в Україні та Франції з урахуванням сучасних викликів.

Література:

1. Французька влада запровадила жорсткі заходи безпеки. Укрінформ – актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/1913966-frantsuzka-vlada-zaprovadila-jorstki-zahodi-bezpeki.html>
2. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова КМУ від 11 березня 2020 р. № 211. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КР200211> (дата звернення 13.10.2025).
3. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files96.pdf> (дата звернення 13.10.2025).
4. Annual activity report 2024. Ensuring that the law forgets no one. Defender of Rights. URL: https://www.defenseurdesdroits.fr/sites/default/files/2025-07/ddd_rapport-annuel-2024_EN_20250703.pdf (дата звернення 13.10.2025).
5. Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: монографія. Київ : Видавничий дім «KM Academia», 2000. С. 26.
6. Козаченко А.І. Державно-правове становище України на кінець XVII – початок XVIII ст. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2006. № 11. С. 126; Прус В.З. Березневі статті Б. Хмельницького 1654 року як джерело права Лівобережної України першої половини XVIII століття. Наше право. 2015. № 2. С. 13.
7. Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Белов Д.М., Данканич М.М. Права людини. Ужгород : Ліра, 2003. С. 16–17.
8. Конституція Пилипа Орлика 1710 р. : загальна характеристика і значення. Бібліотека Studies. URL: <https://studies.in.ua/shpora-hukr/307-50-pakti-konstitucyi-vyska-zaporzkiego-1710-r-zagalna-harakteristika-znachennya.html> (дата звернення 13.10.2025).
9. Антонович М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: монографія. Київ : Видавничий дім «KM Academia», 2000. С. 27.
10. Хрестоматія з історії держави і права України: у 2-х т. / за ред. В.Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2000. Т. 2. С. 24.
11. Конституційні акти України 1917–1920. Невідомі конституції України. Київ: Філософська і соціологічна думка, 1992. С. 73.
12. Конституції зарубіжних країн. – Х. : ФІНН, 2009. – 664 с.
13. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 27.12.1997 р. № 776/97-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр> (дата звернення: 14.10.2025).

14. Положення про Уповноваженого Президента України з прав дитини: Указ Президента України від 11.08.2011 р. № 811. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/811/2011> (дата звернення: 14.10.2025).

15. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 14.10.2025).

16. Про Військового омбудсмена: Закон України від 17.09.2025 р. № 4603-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4603-20#Text> (дата звернення: 14.10.2025).

17. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/uprovnozazhenii-z-pitan-osib-zniklix-bezvisti-za-osoblivix-obstavlin-1> (дата звернення: 14.10.2025).

18. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 14.10.2025).

19. А.І. Ірклієнко (2020). Конституційно-правовий статус конституційної ради Франції. Часопис Київського університету права, (2), 138-141. URL: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2020.23> (дата звернення: 14.10.2025).

20. Державна рада (*Conseil d'État*). URL: <https://www.conseil-etat.fr/uk> (дата звернення: 14.10.2025).

21. The French National Consultative Commission on Human Rights. URL: https://ennhri.org/our-members/france/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 14.10.2025).

22. De´fenseur des Droits. Офіційний сайт. URL: <https://www.defenseurdesdroits.fr> (дата звернення: 14.10.2025).

23. Про захист жертв війни: Женевські Конвенції 1949 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154 (дата звернення: 14.10.2025).

24. Проект статей про відповідальність держав за міжнародні проти-правні діяння прийнятий на 53 сесії комісії міжнародного права 23.04–01.05 2001 р. Інтернет видання «HUMAN RIGHTS LIBRARY» URL: <https://www.ohchr.org/EN/Library/Pages/Index.aspx> (дата звернення: 14.10.2025).

25. Case Of Lawless v. Ireland. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext": \[CASE OF LAWLESS v. IRELAND \(No. 3\)](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{) (дата звернення: 14.10.2025).

26. Case Of Ireland v. The United Kingdom. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/engfulltext:\[Ireland v. The United Kingdom\], documentcollectionid2](https://hudoc.echr.coe.int/engfulltext:[Ireland v. The United Kingdom], documentcollectionid2) (дата звернення: 14.10.2025).

27. Case Of Aksoy v. Turkey. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng/fulltext:\[Aksoy v. Turkey\], documentcollectionid2";](https://hudoc.echr.coe.int/eng/fulltext:[Aksoy v. Turkey], documentcollectionid2) The Greek Case – Denmark V. Greece; Norway V. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Denmark_Norway_Sweden_Netherlands_v_Greece_I.pdf (дата звернення: 14.10.2025).

28. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

29. Конвенція про захист цивільного населення під час війни : IV Женевська Конвенція, 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154?find=1&text=#n1299 (дата звернення: 15.10.2025).

30. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду: Римський статут ратифіковано із заявами Законом № 3909-IX від 21.08.2024 від. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#n3 (дата звернення: 15.10.2025).

31. Кримінальний Кодекс України : Закон України від, № № 2341-III : станом на 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. С. 25–26, т.131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n2> (дата звернення: 15.10.2025).

32. Про наслідки війни в Україні для сфери захисту прав людини: Меморандум Комісара Ради Європи з прав людини. URL: <https://rm.coe.int/-/1680a7390c> (дата звернення: 15.10.2025).

33. Стандарти забезпечення прав людини у діяльності Служби безпеки України : Навч. посіб. / [Д. фон Бларер, Ю.Л. Белоусов, С.С. Кудінов та ін.; уклад. д-р екон. наук, проф. М. М. Чеховська; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. С.С. Кудінова, канд. соц. наук Ю.Л. Белоусова. – Київ : НА СБУ, 2019. – С. 95.

34. Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні задокументувала свідчення злочинів щодо громадян нашої держави з боку росії. Офіційний сайт Вищої ради правосуддя. URL: <https://hcj.gov.ua/news/monitoringova-misiya-oon-z-prav-lyudyny-v-ukrayini-zadokumentovala-svidchennya-zlochyniv> (дата звернення: 15.10.2025).

35. Шевчук С. В. Судовий захист прав людини: практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції. Київ: Реферат, 2006. 848 с.

36. Денисов В. Н. Міжнародне співтовариство в боротьбі з викликами і загрозами ХХІ століття. Суверенність, незалежність, конституційність: становлення та розвиток української держави. Київ, 2015. С. 41–55.

37. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право. Харків: Одиссей, 2008. 704 с.

38. Рабінович П. М. Міжнародні стандарти прав людини: загальні ознаки, класифікація. Вісник Академії правових наук України. 2012. №4. С. 18–28.

39. Мицик В. В. Права людини у міжнародному праві: міжнародно-правові механізми захисту: підручник. Київ: Київський університет, 2010. С. 202.

40. Поєдинок О. Р. Захист жертв війни і цивільних осіб під час збройного конфлікту за міжнародним гуманітарним правом. Права людини в умовах сучасних глобалізаційних викликів. Київ. 2020. С. 214.

41. Сенат Франції схвалив новий антитерористичний закон. URL: https://lb.ua/world/2017/10/18/379601_senat_frantsii_odobril_noviy.html (дата звернення 16.10.2025).

42. Французи виступають проти закону «Про глобальну безпеку». Еспресо.Global. URL: https://espresso.tv/news/2020/11/29/francuzu_vystupayut_protvy_zakonu_quotpro_globalnu_bezpekuquot (дата звернення 16.10.2025).

43. The Guardian: Французька поліція практикує расову дискримінацію. URL: <https://caliber.az/post/the-guardian-francuzskaya-policiya-praktikuet-rasovuyu-diskriminaciyu> (дата звернення 16.10.2025).

44. Fedorova A. The role of fulfilling the obligations by Ukraine under the EU-Ukraine Association Agreement within its new status of a candidate state for EU membership (Роль виконання Україною зобов'язань за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС у новому статусі країни-кандидата на членство в ЄС). The Lawyer Quarterly, Vol 13, № 2 (2023), P. 164-179. URL:https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4361670 (дата звернення: 16.10.2025).

45. Сьох К.Я., Гультай М.М. Імплементція нормативно-правових актів Європейського Союзу у національне законодавство України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 82-84. URL:https://www.lsej.org.ua/6_2022/18.pdf (дата звернення: 16.10.2024).

46. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 16.10.2025).

47. Про ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього: Закон України від 21.08.2024 р., № 3909-IX. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-20#Text> (дата звернення: 16.10.2025).

48. Рабінович П. М. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, смислова структура, системна взаємодія. Вісник Національної академії правових наук України. 2019. №2. С. 236–247.

49. Марцеляк О. В. Інститут омбудсмана: теорія і практика. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. С. 250.

50. Ісмайлов К. Ю. Вплив Європейського суду з прав людини на систему джерел права України. Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2011. Вип. 51. С. 259–265.

51. Камінська Н. В. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини: актуальні проблеми. Журнал східноєвропейського права. 2019. №68. С. 274–281.

52. Буткевич В. Г. Еволюція критеріїв реформування Європейського суду з прав людини (здобутки і втрати). Правова держава. 2014. Вип. 25. С. 17–40.

Information about the authors:

Servatiuk Liudmyla Vasylivna,

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of General Legal Disciplines
National Academy of the Security Service of Ukraine,
11, Maksimovicha Str., Kyiv, 03022, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-2302-4729

Mostova Kateryna Vasylivna,

Candidate of Public Administration,
Head of Department Management activities in State Border
Guard Service of Ukraine of the research department
National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine
name of Bohdan Khmelnytskyi,
46, Shevchenko Str., Khmelnytskyi, 29001, Ukraine
ORCID ID: 0009-0003-6051-0686